

ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩო – ადრეული ქმედებების მხარდაჭერის პროექტი

ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის (NBSAP)
მომზადების ხელშეწყობა

ამოცანა 8

ინფორმაცია გენდერულ ასპექტებზე მუშაობისას მიღებული
გაკვეთილების/გამოცდილების და ასევე იდენტიფიცირებული დამატებითი
საჭიროებების შესახებ რეკომენდაციები

ინფორმაცია პროექტის განხორციელების პროცესში არსებული გამოწვევების და
გადაჭრის გზების, ასევე მიღებული გამოცდილების შესახებ
რეკომენდაციები სამოქმედო გეგმის შემუშავების თაობაზე

სარჩევი

1	შესავალი	3
2	გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში და დამატებითი საჭიროებები ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს (GBF) ფარგლებში	4
2.1	გენდერული განზომილება როგორც ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს (GBF) განუყოფელი ნაწილი	4
2.2	საერთო სურათი საქართველოსთვის	4
2.3	ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის მიმოხილვა.....	5
2.3.1	გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში	5
2.3.2	რეგიონული გამოცდილება და გენდერული ასპექტები	10
2.4	დასკვნა	11
3	პროექტის განხორციელების პროცესში გამოვლენილი გამოწვევები, მათი გადაჭრის გზები, მიღებული გამოცდილება და საუკეთესო პრაქტიკა	14
3.1	ინსტიტუციური და მმართველობითი გამოწვევები	14
3.2	ტექნიკური და მეთოდოლოგიური გამოწვევები	14
3.3	გამოწვევების გადაჭრის გზები, გამოყენებული გადაწყვეტილებები, მიღებული გამოცდილება და საუკეთესო პრაქტიკა	16
3.3.1	გამოწვევების გადაჭრის გზები და გამოყენებული გადაწყვეტილებები.....	16
3.3.2	მიღებული გამოცდილება.....	17
3.3.3	საუკეთესო პრაქტიკა	17
3.3.4	დასკვნითი შეფასება	17
4	რეკომენდაციები სამოქმედო გეგმის შემუშავების თაობაზე	19
4.1	სტრატეგიულ მიზნებსა და საოპერაციო ღონისძიებებს შორის მკაფიო კავშირის უზრუნველყოფა	19
4.2	ინტეგრირებული დაგეგმვის პრინციპის სისტემური დანერგვა	20
4.3	რეალისტური ვადებისა და ეტაპობრივი განხორციელების უზრუნველყოფა	21
4.4	მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმების სრულფასოვანი ინტეგრირება	22
4.5	ადამიანური რესურსისა და ინსტიტუციური შესაძლებლობების სისტემური გათვალისწინება	22
4.6	ფინანსური მდგრადობისა და ხარჯთაღრიცხვითი სიზუსტის უზრუნველყოფა	23
4.7	ადგილობრივი კონტექსტის გათვალისწინება და ადაპტირებადობა	24
4.8	უკუკავშირის, გადახედვისა და უწყვეტი გაუმჯობესების მექანიზმების ჩამოყალიბება	25
4.9	დასკვნა	26

1 შესავალი

ამოცანა 8-ში მითითებული ინსტრუქციის შესაბამისად, წარმოგიდგენთ პროექტის განხორციელების ანგარიშს, რომელიც მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

- ინფორმაციას გენდერულ ასპექტებზე მუშაობისას მიღებული გაკვეთილების/გამოცდილების და ასევე იდენტიფიცირებული დამატებითი საჭიროებების შესახებ რეკომენდაციებს;
- ინფორმაციას პროექტის განხორციელების პროცესში არსებული გამოწვევების და გადაჭრის გზების, ასევე მიღებული გამოცდილების შესახებ;
- რეკომენდაციებს სამოქმედო გეგმის შემუშავების თაობაზე;
- პროექტის ფარგლებში განხორციელებული შეხვედრების მონაწილეთა სარეგისტრაციო ფორმებს, ფოტომასალას, ოქმებსა და პრეზენტაციებს.

2 გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში და დამატებითი საჭიროებები ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს (GBF) ფარგლებში

2.1 გენდერული განზომილება როგორც ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს (GBF) განუყოფელი ნაწილი

კუნძინ-მონრეალის გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩო (GBF) მკაფიოდ აღიარებს, რომ ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრადი გამოყენების მიზნების მიღწევა შეუძლებელია გენდერული თანასწორობისა და ინკლუზიურობის პრინციპის სისტემური ინტეგრირების გარეშე. GBF-ის მიზანი 23 ხაზგასმით მიუთითებს ქალთა სრულფასოვანი, ეფექტური და თანასწორი მონაწილეობის აუცილებლობაზე გადაწყვეტილების მიღების ყველა დონეზე.

საქართველოს კონტექსტში ეს მოთხოვნა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, ვინაიდან ბუნებრივი რესურსების გამოყენება, მართვა და მათზე დამოკიდებულება მკვეთრად განსხვავდება ქალებისა და კაცების მიხედვით, განსაკუთრებით რეგიონულ და ადგილობრივ დონეზე. მიღებულმა გამოცდილებამ აჩვენა, რომ გენდერული ასპექტების ნაკლებად გათვალისწინება არა მხოლოდ სოციალური სამართლიანობის, არამედ ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის ეფექტურად აღსრულების გამოწვევასაც წარმოადგენს.

2.2 საერთო სურათი საქართველოსთვის

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკისა და სტრატეგიული დოკუმენტების მომზადების პროცესში მიღებულმა გამოცდილებამ ცხადყო, რომ პრაქტიკაში გენდერული ასპექტები უმეტეს შემთხვევაში განიხილება როგორც თანმხლები საკითხი და არა როგორც პოლიტიკის სტრუქტურულად ინტეგრირებული ელემენტი. მიუხედავად იმისა, რომ გენდერული თანასწორობის მნიშვნელობა ხშირად აისახება პოლიტიკისა და სტრატეგიულ დოკუმენტებში, ეს მიდგომა იშვიათად გარდაიქმნება კონკრეტულ, საოპერაციო მექანიზმებად.

ეკოსისტემების მართვის პროცესებში გენდერული ასპექტების სისტემური გათვალისწინება კვლავ შეზღუდულია, რაც აისახება როგორც გადაწყვეტილების მიღების პრაქტიკაზე, ისე ეროვნულ და სექტორულ სამოქმედო გეგმებზე, სადაც ეს განზომილება მკაფიოდ ნაკლებად უკავშირდება მიზნებს, ღონისძიებებსა და შედეგების შეფასებას.

გარდა ამისა, მონიტორინგისა და ანგარიშგების სისტემებში გენდერული განზომილება, ხშირად არ არის სისტემურად გათვალისწინებული, რის შედეგადაც პოლიტიკის შედეგების შეფასება ვერ ასახავს ქალებისა და კაცების განსხვავებულ ჩართულობასა და ზემოქმედებას. ეს ვითარება ამცირებს პოლიტიკის საერთო ეფექტურობას და მნიშვნელოვნად ზღუდავს GBF-ის მიდგომის განხორციელებას, რომელიც

ბიომრავალფეროვნების დაცვას, გენდერულ ჩართულობასა და მდგრად განვითარებას ურთიერთდაკავშირებულ პროცესებად განიხილავს.

2.3 ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის მიმოხილვა

2.3.1 გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის განვითარების მიმდინარე ეტაპზე სულ უფრო ნათლად იკვეთება, რომ გენდერული ასპექტების ინტეგრირება წარმოადგენს ერთ-ერთ იმ საკვანძო საკითხს, რომელიც განსაზღვრავს პოლიტიკის ეფექტურობას, მდგრადობასა და სოციალურ მიმდებლობას. GBF-ის მოთხოვნები ამ მიმართულებით მკაფიოა და ხაზს უსვამს გენდერული თანასწორობისა და ინკლუზიური მმართველობის მნიშვნელობას, როგორც ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და მდგრადი გამოყენების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან წინაპირობას.

ქვეყანაში არსებული მდგომარეობის ანალიზი აჩვენებს, რომ გენდერული საკითხები ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში ზოგადად აღიარებულია, თუმცა მათი პრაქტიკული ინტეგრირება ჯერ კიდევ არასაკმარისად სისტემურ ხასიათს ატარებს. სტრატეგიულ და პოლიტიკურ დოკუმენტებში გენდერული თანასწორობის მნიშვნელობა ხშირად ფიქსირდება ზოგადი ფორმულირებების დონეზე, თუმცა ეს მიდგომა იშვიათად გარდაიქმნება პოლიტიკის სტრუქტურულ ელემენტად, რომელიც განსაზღვრავს მიზნებს, პრიორიტეტებსა და განხორციელების მექანიზმებს.

არსებული პრაქტიკა ასევე მიუთითებს, რომ ბუნებრივი რესურსების მართვასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები უმეტესად ფორმირდება ისეთი მიდგომებით, რომლებიც ნაკლებ ყურადღებას უთმობს სოციალური და გენდერული ფაქტორების სისტემურ გათვალისწინებას. ეს აისახება როგორც პოლიტიკის დაგეგმვის, ისე მისი განხორციელების ეტაპებზე და ზღუდავს პოლიტიკის შესაძლებლობას სრულად უპასუხოს სხვადასხვა სოციალური ჯგუფის რეალურ საჭიროებებსა და გამოწვევებს. შედეგად, ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკა ხშირად ვერ ასახავს ქალებისა და კაცების განსხვავებულ ჩართულობას, პასუხისმგებლობებსა და ზემოქმედებებს ბუნებრივი რესურსების გამოყენების პროცესში.

მნიშვნელოვან პრობლემად რჩება არსებული ინფორმაციისა და ანალიტიკური ჩარჩოების შეზღუდული მგრძნობელობა გენდერული განზომილების მიმართ. არსებული მონაცემები და ანალიზები, ხშირად არ იძლევა შესაძლებლობას სრულფასოვნად შეფასდეს პოლიტიკის გავლენა სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფზე, რაც ართულებს მტკიცებულებებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღებას. ეს გარემოება პრობლემურია GBF-ის კონტექსტში, რომელიც მოითხოვს შედეგებზე ორიენტირებულ, გაზომვად და ანგარიშვალდებულ პოლიტიკას.

გენდერული ასპექტების არასაკმარისი ინტეგრირება ნათლად ვლინდება მონაწილეობისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესებშიც. მიუხედავად იმისა, რომ ქალები

მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ბუნებრივი რესურსების გამოყენებასა და მართვასთან დაკავშირებულ ყოველდღიურ პრაქტიკაში, მათი ჩართულობა პოლიტიკის ფორმირებისა და მართვის დონეზე ხშირად შეზღუდულია. ეს იწვევს იმას, რომ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში სრულად არ გამოიყენება ის გამოცდილება და პრაქტიკული ხედვები, რომლებიც არსებითად მნიშვნელოვანია ეკოსისტემების მდგრადი მართვისთვის. ამასთან, მონაწილეობის დისბალანსი ამცირებს პოლიტიკის სოციალური მიმდებლობის დონეს და ზრდის განხორციელების რისკებს.

ინსტიტუციურ დონეზე არსებული მდგომარეობა მიუთითებს, რომ გენდერული საკითხების ინტეგრირებისთვის საჭირო უნარები, პროცესები და ინსტრუმენტები გარემოსდაცვით უწყებებსა და სექტორულ სააგენტოებში ჯერ კიდევ არასაკმარისად არის განვითარებული. გენდერული ასპექტები ხშირად არ არის ინტეგრირებული შიდა სამუშაო პროცედურებში, დაგეგმვის ციკლებსა და ანგარიშგების ჩარჩოებში, რაც ართულებს პოლიტიკის თანმიმდევრულ განხორციელებასა და შედეგების შეფასებას. ამ პირობებში გენდერული განზომილების გათვალისწინება მეტწილად დამოკიდებულია ინდივიდუალურ ინიციატივებზე და არა ინსტიტუციურად გამყარებულ მიდგომებზე.

მიმდინარე პროექტის ფარგლებში, ამოცანა 3 ამოცანა 4-ის ფარგლებში მითითებული ინსტრუქციების შესაბამისად, მომზადდა 2050 წლის ეროვნულ ხედვა, 2030 წლამდე მისაღწევი ეროვნული მიზნები და ამოცანები შესაბამისი გავლენისა და ამოცანის შედეგის ინდიკატორებთან ერთად და ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიის სტრუქტურა. კუნძულის-მონრეალის ბიომრავალფეროვნების გლობალური ჩარჩოს მონიტორინგის ჩარჩოს შესახებ 15/5 და 16/31 გადაწყვეტილებების შესაბამისად, მომზადდა მონიტორინგის ჩარჩოს ეროვნულ ინდიკატორები და მათი შეფასების მეთოდოლოგიები ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიით გათვალისწინებული მიზნების შესრულების გავლენის ინდიკატორების პასპორტების დონეზე. ასევე შემუშავდა ანგარიშგების მეთოდოლოგია, რომელსაც შემდგომში დაეფუძნება ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგია. გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს მიზანი 23, რომელიც მოიცავს გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ასპექტებს და ითვალისწინებს გენდერული თანასწორობის უზრუნველყოფას გენდერულად მგრძნობიარე მიდგომის მეშვეობით, სადაც ყველა ქალსა და გოგონას ექნება თანაბარი შესაძლებლობა, წვლილი შეიტანოს კონვენციის სამი მიზნის მიღწევაში, მათ შორის მათი თანაბარი უფლებებისა და მიწისა და ბუნებრივი რესურსების ხელმისაწვდომობის აღიარებით, ასევე მათი სრული, სამართლიანი, შინაარსიანი და ინფორმირებული მონაწილეობისა და ლიდერობის აღიარებით ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული მოქმედების, ჩართულობის, პოლიტიკისა და გადაწყვეტილების მიღების ყველა დონეზე. აღნიშნულის შესაბამისად, ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიის მონიტორინგისა და შეფასების ჩარჩოს ეროვნულ ინდიკატორები და მათი შეფასების მეთოდოლოგიები (ინდიკატორების პასპორტები) მოიცავს ურთიერთგადამკვეთ საკითხებზე ორიენტირებული მიზან 4-ს: ბიომრავალფეროვნების დაცვის ქმედებებში გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრირების ხარისხის გაუმჯობესება. ქვემოთ წარმოდგენილია ამ მიზნის ინდიკატორი და პასპორტი.

ურთიერთგადამკვეთ საკითხებზე ორიენტირებული მიზანი 4-ბიომრავალფეროვნების დაცვის ქმედებებში გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრირების ხარისხის გაუმჯობესება SDG – 5, 10, 16		22.1 ბიომრავალფეროვნების დაცვის ქმედებებში გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრირების დონე
ინდიკატორის დასახელება	ბიომრავალფეროვნების დაცვის ქმედებებში გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრირების დონე	
ინდიკატორის ტიპი	გავლენის	ამოცანის შედეგის
	X	
ინდიკატორის კავშირი სტრატეგიის მიზანთან / ამოცანასთან	ურთიერთგადამკვეთ საკითხებზე ორიენტირებული მიზანი 4-ბიომრავალფეროვნების დაცვის ქმედებებში გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრირების ხარისხის გაუმჯობესება SDG -5, 10, 16	
ინდიკატორის აღწერა	„ბიომრავალფეროვნების დაცვის ქმედებებში გენდერული თანასწორობისა და გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრირების დონე“ წარმოადგენს საზომს იმისა, თუ რამდენად არის ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკა, პროგრამები და პროექტები მორგებული გენდერული თანასწორობის პრინციპებზე. მისი არსი მდგომარეობს არა მხოლოდ ქალებისა და მამაკაცების რაოდენობრივი წარმომადგენლობის შეფასებაში, არამედ იმაში, რომ გადაწყვეტილების მიღების, დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესები თანაბრად ითვალისწინებდეს ორივე სქესის საჭიროებებს, შესაძლებლობებსა და ინტერესებს. ინდიკატორი აფასებს, ხდება თუ არა ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და მდგრადი გამოყენების ღონისძიებებში: ქალებისა და მამაკაცების თანაბარი ჩართულობა; გენდერული ანალიზის ჩატარება და გამოყენება პოლიტიკის დოკუმენტებსა და სტრატეგიებში; სპეციალური მექანიზმების არსებობა ქალების მონაწილეობისა და შესაძლებლობების გასაძლიერებლად; გენდერული ბიუჯეტირების პრაქტიკის დანერგვა. ინდიკატორი წარმოადგენს არა მხოლოდ რაოდენობრივ, არამედ პოლიტიკურ და სტრატეგიულ ასპექტს – რამდენად თანაბარია ქალებისა და მამაკაცების ხმა და წვლილი ბუნებრივი რესურსების მართვასა და ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციაში.	
დადასტურების წყარო	- საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა (NBSAP) „გენდერული თანასწორობის შესახებ საქართველოს კანონი“ (2010) - გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	

	• დაცული ტერიტორიების სააგენტო. • საქსტატი – ქალებისა და მამაკაცების თანაფარდობა გარემოსდაცვით სექტორში, საჯარო სამსახურში და სოფლის მეურნეობაში. • პროექტების ანგარიშები (UNDP, GEF, EU, WB) – რაოდენობრივი და ხარისხობრივი ინფორმაცია გენდერული ინტეგრაციის შესახებ. • კონსულტაციების ოქმები – ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობის დოკუმენტირებული მაგალითები (ქალთა მონაწილეობა საჯარო განხილვებში).		
მონაცემების შეგროვებაზე პასუხისმგებელი უწყება	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო		
მონაცემების შეგროვების სიხშირე	ორ წელიწადში ერთხელ		
მეთოდოლოგია (+ კალკულაცია, შესაძლებელია შეზღუდვებიც)	ინდიკატორი გამოითვლება როგორც იმ ქმედებების პროცენტული წილი, სადაც გენდერული მიდგომა ინტეგრირებულია, ბიომრავალფეროვნების ქმედებების საერთო რაოდენობასთან მიმართებით. ინდიკატორი გამოითვლება მარტივი პრინციპით: იმ ღონისძიებების ან პროექტების წილი, სადაც გენდერული ასპექტები ინტეგრირებულია, საერთო განხორციელებული ქმედებების რაოდენობასთან მიმართებით. მიმდინარე პროგრამა და პროექტი ფასდება შემდეგი კუთხით – არსებობს თუ არა: • ქალებისა და მამაკაცების თანაბარი მონაწილეობა; • გენდერული ანალიზი; • სპეციალური მექანიზმები ქალთა ჩართულობის გასაძლიერებლად. თუ ამ კომპონენტებიდან რომელიმე ინტეგრირებულია, ქმედება ითვლება „გენდერულად პასუხისმგებლიანად“. შემდეგ დგინდება ასეთი ქმედებების რაოდენობა და შედარებულია საერთო ღონისძიებებთან. დაანგარიშება ხდება შემდეგი ფორმულით: $I (\%) = (N\_gender \div N\_total) \times 100$ სადაც: I (%) - ინდიკატორის მნიშვნელობა პროცენტებში N_gender - ბიომრავალფეროვნების ქმედებების რაოდენობა, სადაც გენდერული მიდგომა ინტეგრირებულია N_total - ბიომრავალფეროვნების ქმედებების საერთო რაოდენობა		
ინდიკატორის მაჩვენებლები (ახლა არ ვავსებთ, თუკი თავად ჩარჩოში არაა განსაზღვრული)		საბაზისო	სამიზნე
			შუალედური
			საბოლოო
	წელი		
	მაჩვენებელი		

წყაროები/references	CBD (2022). Decision 15/5. Monitoring framework for the Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework. – განსაზღვრავს გენდერულად პასუხისმგებლიანი მიდგომის ინტეგრაციის მონიტორინგის მოთხოვნებს. IUCN & UNDP (2020). Gender and Biodiversity: Implementation Guidance. – მეთოდოლოგიური ინსტრუმენტები გენდერული ანალიზისა და ინტეგრაციისთვის. United Nations (2015). Sustainable Development Goals. – განსაკუთრებით SDG 5 (Gender Equality), რომელიც სინქრონიზებულია ბიომრავალფეროვნების გენდერულ ინდიკატორებთან

საერთო სურათის გათვალისწინებით, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია. მიუხედავად არსებული პოლიტიკური ვალდებულებებისა და საერთაშორისო ჩარჩოებთან შესაბამისობისკენ გადადგმული ნაბიჯებისა, პრაქტიკაში საჭიროა უფრო ღრმა, სისტემური და თანმიმდევრული მიდგომა. ასეთი მიდგომა უნდა უზრუნველყოფდეს გენდერული განზომილების რეალურ ჩაშენებას პოლიტიკის დაგეგმვის, განხორციელებისა და მონიტორინგის ყველა ეტაპზე, რაც თავის მხრივ გააძლიერებს ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის ეფექტიანობას, სოციალურ სამართლიანობასა და კუნძინ-მონრეალის გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს მოთხოვნებთან შესაბამისობას.

2.3.2 რეგიონული გამოცდილება და გენდერული ასპექტები

საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და ბუნებრივი რესურსების მართვის პრაქტიკამ ნათლად აჩვენა, რომ გენდერული ასპექტები ერთნაირად არ ვლინდება ქვეყნის მასშტაბით და საჭიროებს კონტექსტზე მორგებულ მიდგომებს. რეგიონული განსხვავებები განპირობებულია როგორც ეკოსისტემური თავისებურებებით, ისე სოციალურ-ეკონომიკური პირობებითა და ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების წესით.

მთიან რეგიონებში ბუნებრივი რესურსები წარმოადგენს მოსახლეობის საქმიანობის მნიშვნელოვან ნაწილს. ამ რეგიონებში ქალები აქტიურად არიან ჩართულნი საოჯახო მეურნეობების მართვაში, ტყის არამერქნული რესურსების გამოყენებაში. პრაქტიკამ აჩვენა, რომ ადგილობრივ დონეზე დაგროვებული გამოცდილება მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ბუნებრივი რესურსების მდგრად გამოყენებაში, თუმცა ეს გამოცდილება იშვიათად აისახება ტყის მართვის გეგმებსა და ეკოსისტემების აღდგენის ღონისძიებებში. შედეგად, პოლიტიკა ხშირად ვერ ასახავს სოციალურ და ეკოლოგიურ რეალობებს, რაც ზრდის როგორც გარემოსდაცვით, ისე სოციალურ რისკებს.

დაცული ტერიტორიების მიმდებარე ზონებში, მათ შორის კოლხეთის დაბლობში, ბორჯომ-ხარაგაულისა და ვაშლოვანის ტერიტორიებზე, ბიომრავალფეროვნების მართვა პირდაპირ უკავშირდება ადგილობრივი მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებს. ქალები ამ რეგიონებში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ბუნებაზე დაფუძნებულ საქმიანობებში, როგორიცაა ეკოტურიზმი, მომსახურება და საოჯახო წარმოება. მიუხედავად ამისა, დაცული ტერიტორიების მართვის პროცესებში მათი

მონაწილეობა ხშირად შემოიფარგლება ინფორმირებით ან კონსულტაციებით და ნაკლებად აისახება გადაწყვეტილების მიღებაზე. ეს გარემოება ამცირებს მართვის პროცესის სოციალურ მიმდებლობას და ზღუდავს თემებზე დაფუძნებული მართვის პოტენციალს.

აგრარულ რეგიონებში და მდინარეთა აუზების ზონებში, განსაკუთრებით კახეთსა და შიდა ქართლში, ბუნებრივი რესურსების მართვა მჭიდროდ არის დაკავშირებული სოფლის მეურნეობასთან. ქალები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ მცირე მეურნეობების ფუნქციონირებაში, თუმცა მათი გამოცდილება და საჭიროებები იშვიათად აისახება მდინარეთა აუზების მართვის გეგმებსა და წყლის რესურსების პოლიტიკაში. კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ზეწოლა ამ რეგიონებში კიდევ უფრო აძლიერებს გენდერული ასპექტების გათვალისწინების აუცილებლობას.

სანაპირო და საზღვაო რეგიონებში, განსაკუთრებით აჭარასა და შავი ზღვის სანაპიროზე, ქალები აქტიურად არიან ჩართულნი თევზის დამუშავებაში, მცირე ბიზნესსა და ტურიზმთან დაკავშირებულ საქმიანობაში. მიუხედავად ამისა, საზღვაო ბიომრავალფეროვნების მართვისა და მონიტორინგის ჩარჩოებში გენდერული ასპექტები პრაქტიკულად არ არის ინტეგრირებული. შედეგად, საზღვაო პოლიტიკა სრულად ვერ ასახავს სოციალური ზემოქმედებების მრავალფეროვნებას და ვერ უზრუნველყოფს ინკლუზიურ მართვას.

საერთო ჯამში, რეგიონული გამოცდილება აჩვენებს, რომ ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში გენდერული ასპექტების ინტეგრირება უნდა ეფუძნებოდეს ადგილობრივი კონტექსტის, პრაქტიკული გამოცდილებისა და რეგიონული განსხვავებების გათვალისწინებას. მხოლოდ ცენტრალიზებული მიდგომა ვერ უზრუნველყოფს ეფექტიან შედეგებს ქვეყნის ყველა რეგიონში. შესაბამისად, GBF-ის ფარგლებში ეროვნული პოლიტიკის შემუშავება მოითხოვს რეგიონულად დიფერენცირებულ, მაგრამ კოორდინირებულ მიდგომას, რომელიც ერთდროულად გააძლიერებს ეკოსისტემების მდგრადობასა და სოციალური ჩართულობის ხარისხს.

2.4 დასკვნა

საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში მიღებულმა გამოცდილებამ ნათლად აჩვენა, რომ გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკაში არ წარმოადგენს მხოლოდ სოციალური თანასწორობის საკითხს. ეს არის ბიომრავალფეროვნების დაცვის, ეკოსისტემების მდგრადობისა და GBF-ის ეფექტური დანერგვის წინაპირობა. რეგიონული განსხვავებების გათვალისწინებით, გენდერულად მგრძნობელობის მიდგომა ქმნის უფრო რეალისტურ, ინკლუზიურ და შედეგებზე ორიენტირებულ პოლიტიკას.

საქართველოს გამოცდილება ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკისა და GBF-ის შესაბამისი დოკუმენტების მომზადების პროცესში მიუთითებს, რომ გენდერული ასპექტების ინტეგრირება ჯერ კიდევ არ არის სრულად დამკვიდრებული როგორც პოლიტიკის ფორმირების ძირითადი ელემენტი. მიუხედავად იმისა, რომ გენდერული თანასწორობის

მნიშვნელობა ფართოდ არის აღიარებული სტრატეგიულ დონეზე, პრაქტიკაში ეს მიდგომა ხშირად ვერ გადადის კონკრეტულ გადაწყვეტილებებსა და განხორციელების მექანიზმებში. შედეგად, გენდერული განხორციელება არასაკმარისად აისახება პოლიტიკის დაგეგმვისა და შესრულების სხვადასხვა ეტაპზე.

მიმდინარე პრაქტიკამ ასევე აჩვენა, რომ ბუნებრივი რესურსების მართვასთან დაკავშირებული პოლიტიკის ჩარჩოები სრულად ვერ ასახავს ქალებისა და კაცების განსხვავებულ ჩართულობასა და საჭიროებებს, განსაკუთრებით რეგიონულ და ადგილობრივ კონტექსტში. ეს გარემოება ზღუდავს პოლიტიკის ადაპტურობას და ართულებს მიზნობრივი და შედეგებზე ორიენტირებული მიდგომების გამოყენებას. ამასთან, ქალთა მონაწილეობა ბუნებრივი რესურსების მართვაში ხშირად რჩება პრაქტიკული საქმიანობის დონეზე და იშვიათად ვლინდება გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში.

გარდა ამისა, იკვეთება ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაძლიერების საჭიროება. გარემოსდაცვით უწყებებსა და სექტორულ სააგენტოებში ჯერ კიდევ არ არის საკმარისად განვითარებული ის უნარები და შიდა პროცესები, რომლებიც უზრუნველყოფდა გენდერული საკითხების თანმიმდევრულ გათვალისწინებას პოლიტიკის დაგეგმვის, განხორციელებისა და შეფასებისას. მონიტორინგისა და ანგარიშების არსებული მექანიზმებიც ზოგჯერ არ იძლევა შესაძლებლობას შეფასდეს მიღწეული პროგრესი გენდერული კუთხით, რაც ამცირებს პოლიტიკის შედეგიანობის სრულფასოვან გაანალიზებას.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, გენდერული ასპექტების ინტეგრირება მიზანშეწონილია განიხილებოდეს როგორც ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის თანმდევი და განუყოფელი ნაწილი, რომელიც აძლიერებს როგორც ეკოსისტემების მართვის ხარისხს, ისე სოციალური ჩართულობის დონეს. ასეთი მიდგომა სრულად შეესაბამება კუნძინ-მონრეალის გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს პრინციპებს და ქმნის საფუძველს უფრო მდგრადი და ინკლუზიური პოლიტიკის დანერგვისათვის.

ამ მიმართულებით რეკომენდებულია:

- მნიშვნელოვანია არსებული ინფორმაციისა და ანალიტიკური ჩარჩოების გაუმჯობესება, რათა პოლიტიკის დაგეგმვა დაეფუძნოს რეალურ სოციალურ კონტექსტს და უკეთ ასახავდეს გენდერულ თავისებურებებს, განსაკუთრებით ადგილობრივ და რეგიონულ დონეზე. ინფორმაციის ხარისხის გაუმჯობესება შექმნის საფუძველს უფრო მიზნობრივი და ადაპტური პოლიტიკის შემუშავებისთვის.
- გენდერული ასპექტების ეფექტური ინტეგრირება ასევე მჭიდროდ უკავშირდება ქალთა მონაწილეობის გაძლიერებას ბუნებრივი რესურსების მართვის პროცესებში. ქალების უფრო აქტიური ჩართულობა გადაწყვეტილების მიღების დონეზე, მათ შორის დაცული ტერიტორიების, ტყისა და წყლის მართვაში, ხელს შეუწყობს როგორც ინკლუზიურობას, ისე ეკოსისტემების მართვის მდგრადობასა და ადგილობრივი მხარდაჭერის ზრდას.

- ამასთანავე, აუცილებელია ინსტიტუციური გარემოს გაძლიერება, რათა გარემოსდაცვითმა უწყებებმა შეძლონ გენდერული საკითხების სისტემური გათვალისწინება თავიანთ ყოველდღიურ საქმიანობაში. შესაბამისი უნარების განვითარება და შიდა პროცესების დახვეწა უზრუნველყოფს გენდერული ასპექტების თანმიმდევრულ ინტეგრირებას პოლიტიკის განხორციელების ეტაპზე.
- განსაკუთრებული მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს მონიტორინგისა და ანგარიშგების სისტემების განვითარებას ისე, რომ მათში თანმიმდევრულად აისახოს გენდერული საკითხები. ეს შექმნის შესაძლებლობას შეფასდეს მიღწეული პროგრესი, დროულად გამოვლინდეს ხარვეზები და განხორციელდეს საჭირო კორექტირებები GBF-ის მოთხოვნებთან სრულ შესაბამისობაში.

ამგვარი მიდგომის დანერგვა ხელს შეუწყობს საქართველოს ბიომრავალფეროვნების პოლიტიკის უფრო ინკლუზიურ, შედეგებზე ორიენტირებულ და მდგრად განვითარებას, რაც სრულად შეესაბამება კუნძინ-მონრეალის გლობალური ბიომრავალფეროვნების ჩარჩოს სულისკვეთებას.

3 პროექტის განხორციელების პროცესში გამოვლენილი გამოწვევები, მათი გადაჭრის გზები, მიღებული გამოცდილება და საუკეთესო პრაქტიკა

3.1 ინსტიტუციური და მმართველობითი გამოწვევები

პროექტის განხორციელების პროცესმა აჩვენა, რომ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი უკავშირდება ინსტიტუციური მართვის კომპლექსურ სტრუქტურას, რომლის დროსაც სტრატეგიულ დონეზე განსაზღვრული ხედვა და პრიორიტეტები ზოგ შემთხვევაში საჭიროებს უფრო დეტალურ პრაქტიკულ ინსტრუმენტებად გარდაქმნას, როგორცაა მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოები, პროცედურული ჩარჩოები და განმარტებითი ინსტრუქციები. მათი არსებობა ხელს შეუწყობდა სტრატეგიული მიზნების ერთგვაროვან აღქმას, გაგებას და განხორციელებას სხვადასხვა ინსტიტუციურ დონეზე.

ამასთანავე, პროექტის განხორციელების პროცესმა წარმოაჩინა ინსტიტუციური შესაძლებლობების განვითარების არათანაბარი ტემპი. ზოგიერთი სტრუქტურა უფრო მეტად იყო აღჭურვილი შესაბამისი გამოცდილებითა და ტექნიკური რესურსებით, მაშინ როდესაც სხვა მონაწილე ერთეულებისთვის საჭირო იყო დამატებითი მხარდაჭერა და შესაძლებლობების გაძლიერება. აღნიშნული განსხვავებები ბუნებრივად ზრდიდა დამატებითი კოორდინაციის როლს, რაც ეფექტური იყო მოკლევადიან პერსპექტივაში, თუმცა გრძელვადიანად საჭიროებს ფორმალიზებას.

სტრატეგიულ და საოპერაციო მექანიზმებს შორის თანხვედრის გაძლიერების საჭიროება გამოიკვეთა. საოპერაციო დონეზე დაგროვილი გამოცდილება და პრაქტიკული დაკვირვებები ყოველთვის სრულად ვერ აისახება სტრატეგიულ დოკუმენტებში, რის შედეგადაც გაუმჯობესების პოტენციალი სრულად ვერ გამოიყენება. უფრო სტრუქტურირებული უკუკავშირის მექანიზმების დანერგვა უზრუნველყოფს, რომ განხორციელების პროცესში მიღებული გამოცდილება დროულად აისახოს დაგეგმვასა და გადაწყვეტილებებში, რაც პროცესების უწყვეტ გაუმჯობესებას შეუწყობს ხელს.

საერთო ჯამში, პროექტის განხორციელების გამოცდილება მიუთითებს, რომ ინსტიტუციური და მმართველობითი გარემო საჭიროებს არა ძირეულ ცვლილებებს, არამედ ეტაპობრივ დახვეწას, რომელიც მიმართული იქნება პასუხისმგებლობების უფრო მკაფიო განსაზღვრისკენ, კოორდინაციის მექანიზმების გაძლიერებისა და სტრატეგიულ და საოპერაციო დონეებს შორის კავშირის გაუმჯობესებისკენ. აღნიშნული მიმართულებით განხორციელებული ნაბიჯები ხელს შეუწყობს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის გამარტივებას, რესურსების უფრო მიზნობრივ გამოყენებასა და მიღწეული შედეგების მდგრადობას.

3.2 ტექნიკური და მეთოდოლოგიური გამოწვევები

ტექნიკური და მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით, ერთ-ერთ მთავარ სირთულედ გამოიკვეთა ერთიანი მეთოდოლოგიური ჩარჩოს არარსებობა, რომელიც

უზრუნველყოფდა ეკოლოგიური შეფასებების, სივრცითი ანალიზისა და ეკონომიკური გაანგარიშებების ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირს. პროექტის სხვადასხვა კომპონენტი ეფუძნებოდა განსხვავებულ მიდგომებსა და სამუშაო ინსტრუმენტებს, რაც ბუნებრივად ართულებდა მონაცემთა ინტეგრაციასა და შედეგების ერთიან ანალიტიკურ სურათად ჩამოყალიბებას. აღნიშნული ვითარება არ მიუთითებს მიდგომების არაეფექტიანობაზე, არამედ ხაზს უსვამს მათი ჰარმონიზაციისა და თანმიმდევრული გამოყენების საჭიროებას.

განსაკუთრებული ყურადღება მიიქცია ხმელეთის ეკოსისტემების მონიტორინგის მიმართულებამ. მონიტორინგის მონაცემები ხშირ შემთხვევაში იყო ეპიზოდური, არაერთგვაროვანი და მოკლებული გრძელვადიან დაკვირვებებს, რაც ზღუდავდა ეკოსისტემური ცვლილებების დინამიკის სრულფასოვან შეფასებას. არსებული მონაცემები უფრო მეტად ასახავდა კონკრეტულ დროით მონაკვეთს და ნაკლებად იძლეოდა ცვლილებების ტენდენციების გააზრების შესაძლებლობას. ანალიტიკური თვალსაზრისით, ეს ამცირებდა პროგნოზირების სიზუსტეს და ზრდიდა გაურკვევლობას აღდგენის ღონისძიებების დაგეგმვის პროცესში.

ამასთანავე, პროექტის განხორციელებამ აჩვენა ტექნიკური შესაძლებლობების განვითარების საჭიროება GIS-ანალიზის, სივრცითი მონაცემების დამუშავებისა და ეკოლოგიური მოდელირების მიმართულებით. აღნიშნული ინსტრუმენტების შეზღუდული გამოყენება გარკვეულწილად აფერხებდა ზიანის მასშტაბის უფრო დეტალურ და ობიექტურ შეფასებას, ასევე აღდგენის ღონისძიებების სივრცით ოპტიმიზაციას. ამ მიმართულებით არსებული გამოცდილება მიუთითებს, რომ ტექნიკური ინსტრუმენტების გაძლიერება მნიშვნელოვნად გაზრდის როგორც ანალიტიკური პროდუქტის ხარისხს, ისე გადაწყვეტილებების დასაბუთების დონეს.

ტექნიკურ-მეთოდოლოგიურ საკითხებთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული ადამიანური რესურსისა და ცოდნის მართვის გამოწვევები. პროექტის განხორციელების პროცესში გამოიკვეთა სპეციალიზებული კადრების დეფიციტი, განსაკუთრებით სახეობრივი მონიტორინგის, ეკოსისტემური პროცესების ანალიზის, გარემოსდაცვითი ეკონომიკისა და მონაცემთა ინტეგრირებული ანალიზის მიმართულებით.

ამასთან, დაგროვილი ცოდნა და პრაქტიკული გამოცდილება ხშირ შემთხვევაში რჩებოდა ინდივიდუალური სპეციალისტების დონეზე და ნაკლებად იყო ფორმალიზებული ინსტიტუციურ პროცესებში. ეს საკითხი ნათლად უსვამს ხაზს ცოდნის მართვის სისტემების მნიშვნელობას, მათ შორის შიდა სახელმძღვანელოების, მონაცემთა ბაზებისა და სტანდარტული პროცედურების განვითარების აუცილებლობას.

ამასთანავე, გამოვლინდა საბაზისო მონაცემების ნაკლებობა, რაც ზღუდავს ინდიკატორების სრულფასოვან გამოყენებას მონიტორინგისა და შეფასების პროცესში. საბაზისო მონაცემების სისტემური შეგროვება, სტანდარტიზაცია და რეგულარული განახლება აუცილებელია, რათა შემდგომ ეტაპებზე ინდიკატორებმა რეალურად ასახოს ცვლილებები, უზრუნველყოს შედეგების დროში შედარებადობა და შექმნას მტკიცებულებებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღების საიმედო საფუძველი.

ფინანსური და ეკონომიკური თვალსაზრისით, პროექტის განხორციელებისას გამოვლინდა ხარჯების წინასწარი შეფასებისა და ეკონომიკური დასაბუთების სირთულეები. ეკოსისტემების აღდგენის, დეგრადირებული ტერიტორიების რეაბილიტაციისა და გარემოსდაცვითი ზიანის კომპენსაციის ღირებულებები ხშირად საჭიროებდა დამატებით ანალიტიკურ განმარტებას, რადგან არ არსებობდა ერთიანი საბაზრო ან მეთოდოლოგიური ნიშნულები. ეს გარემოება ბუნებრივად ართულებდა ფინანსური დაგეგმვის პროცესს და ზრდიდა დამატებითი შეთანხმებების საჭიროებას.

საერთო ჯამში, აღნიშნული გამოწვევები პროექტის განხორციელების პროცესში უფრო მეტად უნდა შეფასდეს როგორც სისტემის განვითარების შესაძლებლობა. ტექნიკური და მეთოდოლოგიური ჩარჩოების ჰარმონიზაცია, ადამიანური რესურსის მიზნობრივი გაძლიერება, ცოდნის მართვის მექანიზმების განვითარება და ფინანსური შეფასებების სტანდარტიზაცია ქმნის მყარ საფუძველს გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების ხარისხის, პროგნოზირებადობისა და მდგრადობის შემდგომი გაუმჯობესებისთვის.

3.3 გამოწვევების გადაჭრის გზები, გამოყენებული გადაწყვეტილებები, მიღებული გამოცდილება და საუკეთესო პრაქტიკა

პროექტის განხორციელების პროცესში გამოვლენილმა გამოწვევებმა მოითხოვა ეტაპობრივი, მოქნილი და ანალიტიკურად გამყარებული მიდგომების გამოყენება. განხორციელებული გადაწყვეტილებები არ შემოიფარგლა მხოლოდ ცალკეული ტექნიკური პრობლემების მოგვარებით, არამედ მიზნად ისახავდა ისეთი მართვის ლოგიკის ჩამოყალიბებას, რომელიც უზრუნველყოფდა ეკოლოგიური, სივრცითი და ეკონომიკური კომპონენტების ურთიერთდაკავშირებას და პროცესების გრძელვადიან მდგრადობას.

3.3.1 გამოწვევების გადაჭრის გზები და გამოყენებული გადაწყვეტილებები

პროექტის მიმდინარეობისას ეტაპობრივად ჩამოყალიბდა ინტეგრირებული მართვის მიდგომა, რომელიც ეფუძნებოდა ზიანის იდენტიფიკაციის, ეკოლოგიური შეფასების, აღდგენის დაგეგმვისა და მონიტორინგის ერთიან ლოგიკას. აღნიშნული მიდგომა უზრუნველყოფდა პროცესების თანმიმდევრულობას და საშუალებას იძლეოდა, სხვადასხვა ეტაპზე მიღებული ინფორმაცია გამოყენებულიყო როგორც მომდევნო გადაწყვეტილებების საფუძველი. შედეგად, ეკოლოგიური შეფასებები აღარ განიხილებოდა როგორც დამოუკიდებელი აქტივობა, არამედ ინტეგრირდებოდა სივრცით ანალიზსა და ეკონომიკურ გათვლებში.

მონიტორინგის მიმართულებით განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმო მონაცემთა რეგულარულ წარმოებასა და სტანდარტიზაციას. თანმიმდევრული ინდიკატორების გამოყენებამ და მონაცემთა ერთიან ფორმატში თავმოყრამ შექმნა საფუძველი შედეგებზე დაფუძნებული მართვისთვის. ეს მიდგომა შესაძლებელს ხდიდა პროგრესის ობიექტურ შეფასებას, მიღწეული შედეგების დროულ ანალიზს და საჭიროების შემთხვევაში მართვის გადაწყვეტილებების კორექტირებას.

3.3.2 მიღებული გამოცდილება

პროექტის განხორციელებამ ცხადყო, რომ გარემოსდაცვითი პროექტების ეფექტურობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ადრეულ დაგეგმვასა და პრევენციულ მიდგომებზე. დროული მონიტორინგი, რისკების იდენტიფიკაცია და ალტერნატიული სცენარების წინასწარი განხილვა მნიშვნელოვნად ამცირებს როგორც ეკოლოგიურ, ისე ფინანსურ დანაკარგებს და ზრდის პროექტის პროგნოზირებადობას.

მნიშვნელოვან გაკვეთილად გამოიკვეთა ისიც, რომ მონიტორინგი და ანალიტიკა არ უნდა დარჩეს მხოლოდ პროექტზე მიზნულ ერთჯერად აქტივობად. მათი ინსტიტუციონალური განვითარება აუცილებელია იმისათვის, რომ მიღებული მონაცემები და ანალიზი გამოყენებულ იქნას როგორც მიმდინარე, ისე მომდევნო გადაწყვეტილებების მიღებისას. ინსტიტუციურად გამყარებული მონიტორინგი ხელს უწყობს სისტემის ეტაპობრივ დახვეწას.

პროექტმა ასევე აჩვენა, რომ ადგილობრივ კონტექსტზე მორგებული შეფასებები მნიშვნელოვნად ზრდის განხორციელებული ღონისძიებების ეფექტურობას. უნივერსალური მოდელების პირდაპირი გადმოტანა ხშირად ვერ ასახავს კონკრეტული ეკოსისტემების თავისებურებებს, მაშინ როდესაც ლოკალური მონაცემებისა და პირობების გათვალისწინება უზრუნველყოფს უფრო რეალისტურ და გამოყენებად შედეგებს, განსაკუთრებით ეკოლოგიურად მგრძნობიარე ტერიტორიებზე.

3.3.3 საუკეთესო პრაქტიკა

პროექტის ფარგლებში ჩამოყალიბდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი საუკეთესო პრაქტიკა, რომლებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც მიმდინარე, ისე სამომავლო ინიციატივების დაგეგმვისა და განხორციელებისას. მათ შორის აღსანიშნავია:

- ინტეგრირებული შეფასებების გამოყენება გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში, რაც აერთიანებს ეკოლოგიურ, სივრცით და ეკონომიკურ ანალიზს;
- ეკოლოგიური ზიანის შეფასების, აღდგენის ღონისძიებების დაგეგმვისა და მონიტორინგის ერთიან ჯაჭვად გააზრება;
- სივრცითი ანალიზისა და რაოდენობრივი ინდიკატორების აქტიური გამოყენება გადაწყვეტილებების დასაბუთებისა და პროგრესის შეფასებისთვის;
- ინსტიტუციური კოორდინაციის გაძლიერება და როლებისა და პასუხისმგებლობების უფრო მკაფიო განსაზღვრა;
- დაგროვებული ცოდნის სისტემური ასახვა ინსტიტუციურ დონეზე, რაც ამცირებს ცოდნის დაკარგვის რისკს და ზრდის სისტემის მდგრადობას.

3.3.4 დასკვნითი შეფასება

პროექტის განხორციელების პროცესში გამოყენებულმა გადაწყვეტილებებმა და დაგროვილმა გამოცდილებამ ცხადყო, რომ გამოწვევების ეფექტური გადაჭრა

შესაძლებელია მხოლოდ ინტეგრირებული, მონაცემებზე დაფუძნებული და ინსტიტუციურად გამყარებული მიდგომების მეშვეობით. აღნიშნული გამოცდილება ქმნის მყარ საფუძველს გარემოსდაცვითი პროექტების დაგეგმვისა და განხორციელების შემდგომი გაუმჯობესებისთვის და ხელს უწყობს შედეგების გრძელვადიან მდგრადობას.

4 რეკომენდაციები სამოქმედო გეგმის შემუშავების თაობაზე

სამოქმედო გეგმის შემუშავება უნდა ეფუძნებოდეს არა მხოლოდ სტრატეგიულ ხედვას, არამედ პროექტის განხორციელების პროცესში მიღებულ პრაქტიკულ გამოცდილებას. ეფექტური სამოქმედო გეგმა წარმოადგენს სტრატეგიულ მიზნებსა და ყოველდღიურ განხორციელებულ საქმიანობას შორის დამაკავშირებელ ინსტრუმენტს და უზრუნველყოფს პოლიტიკის განხორციელების რეალურ შესაძლებლობას.

4.1 სტრატეგიულ მიზნებსა და საოპერაციო ღონისძიებებს შორის მკაფიო კავშირის უზრუნველყოფა

სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას ერთ-ერთი კრიტიკულად მნიშვნელოვანი ამოცანაა სტრატეგიულ მიზნებსა და განსახორციელებელ ღონისძიებებს შორის მკაფიო, ლოგიკურად გამართული და პრაქტიკულად გამოყენებადი კავშირის უზრუნველყოფა. სტრატეგიული დოკუმენტებით განსაზღვრული ხედვა და პრიორიტეტები მხოლოდ იმ შემთხვევაში გარდაიქმნება რეალურ შედეგებად, თუ ისინი განხორციელების დონეზე ტრანსფორმირდება კონკრეტულ და შესრულებად ქმედებებად.

ამ მიზნით, აუცილებელია, რომ სტრატეგიული მიზნები არ დარჩეს ზოგადი ფორმულირებების დონეზე, არამედ დაიშალოს ურთიერთდაკავშირებულ ღონისძიებებად, რომლებიც ნათლად განსაზღვრავს მოქმედების ფარგლებს, პასუხისმგებლობებსა და მოსალოდნელ შედეგებს. თითოეული განსახორციელებელი ღონისძიება უნდა წარმოადგენდეს სტრატეგიული მიზნის ლოგიკურ გაგრძელებას და პასუხობდეს მთავარ კითხვებს: რა უნდა გაკეთდეს, ვის მიერ, რა ვადაში და რა შედეგის მისაღწევად.

რეკომენდებულია, რომ სამოქმედო გეგმის ფარგლებში თითოეული ღონისძიება განისაზღვროს დეტალური და სტრუქტურირებული აღწერით, რაც უზრუნველყოფს მისი ერთგვაროვანი გაგებისა და განხორციელების შესაძლებლობას სხვადასხვა ინსტიტუციურ დონეზე. ამ აღწერაში მკაფიოდ უნდა იყოს ასახული ღონისძიების მიზანი და მოსალოდნელი შედეგი, რათა თავიდან იქნას აცილებული განსხვავებული ინტერპრეტაციები და გაურკვევლობა შესრულების პროცესში.

ასევე მნიშვნელოვანია პასუხისმგებელი და თანამონაწილე ინსტიტუტების მკაფიო მითითება. პასუხისმგებლობების ზუსტი განსაზღვრა ხელს უწყობს ანგარიშვალდებულების გაძლიერებას, ამცირებს ფუნქციების გადაკვეთის რისკს და აუმჯობესებს უწყებათაშორის კოორდინაციას. თანამონაწილე სტრუქტურების ჩართვა უნდა იყოს გააზრებული და მიზნობრივი, რათა მათი როლი ნათლად იკითხებოდეს საერთო შედეგის მიღწევის კონტექსტში.

განხორციელების ვადები უნდა განისაზღვროს რეალისტურად და გათვალისწინებულ იქნას როგორც ინსტიტუციური შესაძლებლობები, ისე ფინანსური და ტექნიკური რესურსები. ვადების ეტაპობრივი დაგეგმვა, საჭიროების შემთხვევაში, საშუალებას იძლევა

მოხდეს ღონისძიებების პრიორიტეტიზაცია და რესურსების თანმიმდევრული მობილიზება.

გარდა ამისა, რეკომენდებულია, რომ თითოეული ღონისძიებისთვის წინასწარ განისაზღვროს მოსალოდნელი მოკლევადიანი და გრძელვადიანი ეფექტები. მოკლევადიანი შედეგები ხელს უწყობს პროგრესის მონიტორინგსა და შუალედურ შეფასებას, ხოლო გრძელვადიანი ეფექტები აძლიერებს ღონისძიებების სტრატეგიულ მნიშვნელობას და უზრუნველყოფს სამოქმედო გეგმის შედეგებზე ორიენტაციას.

4.2 ინტეგრირებული დაგეგმვის პრინციპის სისტემური დანერგვა

სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას დაგეგმვის პრინციპი უნდა იქცეს ერთ-ერთ ცენტრალურ საფუძვლად. ეფექტური დაგეგმვა გულისხმობს ეკოლოგიური, სივრცითი, სოციალური და ეკონომიკური კომპონენტების ერთიან ლოგიკაში გაერთიანებას, რათა დაგეგმილი ღონისძიებები არ განხორციელდეს იზოლირებულად, არამედ ურთიერთდაკავშირებულ და ურთიერთგამაძლიერებელ სისტემად ჩამოყალიბდეს. ასეთი მიდგომა მნიშვნელოვნად ამცირებს ფრაგმენტული და მოკლევადიანი შედეგების მიღების რისკს და ზრდის გრძელვადიანი ზემოქმედების შესაძლებლობას.

ინტეგრირებული დაგეგმვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმ პირობებში, როდესაც გარემოსდაცვითი ღონისძიებები ზემოქმედებს როგორც ბუნებრივ ეკოსისტემებზე, ისე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე. აღნიშნული მიდგომა უზრუნველყოფს, რომ ეკოლოგიური მიზნები გათვალისწინებული იყოს სივრცით დაგეგმვასა და ტერიტორიულ პრიორიტეტებში, ხოლო ეკონომიკური და სოციალური ასპექტები არ ეწინააღმდეგებოდეს გარემოსდაცვით ამოცანებს, არამედ მათ რეალიზაციას უწყობდეს ხელს.

რეკომენდებულია, რომ დაგეგმვის პროცესში ეკოლოგიური შეფასებები მჭიდროდ დაუკავშირდეს სივრცით ანალიზსა და ტერიტორიულ პრიორიტეტებს. ეს გულისხმობს იმას, რომ ეკოსისტემების მდგომარეობის, ზიანის მასშტაბისა და აღდგენის პოტენციალის შესახებ ინფორმაცია გამოიყენებოდეს კონკრეტული ტერიტორიების პრიორიტეტიზაციისთვის და სივრცითი გადაწყვეტილებების დასაბუთებისთვის. აღნიშნული კავშირი უზრუნველყოფს რესურსების მიზნობრივ განაწილებას და ამცირებს არაეფექტიანი ჩარევების რისკს.

ეკონომიკური გათვლები ასევე უნდა იყოს ინტეგრირებული დაგეგმვის პროცესის განუყოფელი ნაწილი. რეკომენდებულია, რომ ფინანსური შეფასებები ასახავდეს არა მხოლოდ ღონისძიებების განხორციელების პირდაპირ ხარჯებს, არამედ მათ ეკოლოგიურ ეფექტებსა და გრძელვადიან სარგებელს. ეკოლოგიური ღონისძიებების რეალური ღირებულების გათვალისწინება ხელს უწყობს უფრო რეალისტურ ბიუჯეტირებას და ზრდის გადაწყვეტილებების ეკონომიკური დასაბუთების ხარისხს.

საერთო ჯამში, ინტეგრირებული დაგეგმვის სისტემური დანერგვა ქმნის საფუძველს ისეთი სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბებისთვის, რომელიც ეფუძნება კომპლექსურ ხედვას, უზრუნველყოფს რესურსების ოპტიმალურ გამოყენებას და ზრდის განხორციელებული პოლიტიკის შედეგიანობასა და მდგრადობას.

4.3 რეალისტური ვადებისა და ეტაპობრივი განხორციელების უზრუნველყოფა

სამოქმედო გეგმის ეფექტური განხორციელება დიდწილად დამოკიდებულია ღონისძიებების სწორად დაგეგმვას ვადებზე და მათი ეტაპობრივი განხორციელების ლოგიკაზე. რეალისტური დროითი ჩარჩოები და თანმიმდევრული ნაბიჯები უზრუნველყოფს როგორც ინსტიტუციური მზაობის გაძლიერებას, ისე ფინანსური და ტექნიკური რესურსების მიზნობრივ მობილიზებას. პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ყველა ღონისძიების ერთდროულად დაგეგმვა ხშირად იწვევს ადმინისტრაციულ და საოპერაციო გადატვირთვას, რაც ზრდის შესრულების რისკებს და ამცირებს მიღწეული შედეგების ხარისხს.

ამგვარი რისკების თავიდან ასაცილებლად, რეკომენდებულია სამოქმედო გეგმის ღონისძიებების მკაფიო ეტაპებად დაყოფა, რაც საშუალებას იძლევა დაგეგმვა მოხდეს თანმიმდევრულად და პროგნოზირებადად. პირველ ეტაპზე მიზანშეწონილია მოკლევადიანი ნაბიჯების განსაზღვრა, რომლებიც მიმართულია საფუძვლის შექმნისკენ. ეს ეტაპი შეიძლება მოიცავდეს მონაცემთა შეგროვებასა და სისტემატიზაციას, არსებული მდგომარეობის ანალიზს, მეთოდოლოგიური და ინსტრუმენტული ჩარჩოების შემუშავებას, ასევე საჭირო ინსტიტუციური და ტექნიკური წინაპირობების უზრუნველყოფას. აღნიშნული ნაბიჯები ქმნის საფუძველს შემდგომი, უფრო მასშტაბური ღონისძიებების ეფექტური განხორციელებისთვის.

მეორე ეტაპზე რეკომენდებულია საშუალოვადიანი ღონისძიებების დაგეგმვა, რომლებიც გულისხმობს შემუშავებული სისტემებისა და ინსტრუმენტების პრაქტიკაში დანერგვას. ამ ფაზაში შეიძლება განხორციელდეს საპილოტე პროექტები, ტესტირება და მიღებული შედეგების საფუძველზე მიდგომების დახვეწა. პილოტირების ეტაპი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია რისკების იდენტიფიკაციისა და ალტერნატიული სცენარების შეფასებისთვის, რაც ხელს უწყობს გადაწყვეტილებების კორექტირებას მანამ, სანამ ისინი ფართო მასშტაბით განხორციელდება.

მესამე ეტაპი უნდა მოიცავდეს გრძელვადიან ამოცანებს, რომლებიც მიმართულია მიღწეული შედეგების ინსტიტუციონალიზაციისა და კონსოლიდაციისკენ. ამ ეტაპზე მიზანშეწონილია წარმატებული პრაქტიკის ფორმალიზება, სტანდარტულ პროცედურებში ინტეგრაცია და სისტემების მდგრადი ფუნქციონირების უზრუნველყოფა. გრძელვადიანი ამოცანები უზრუნველყოფს, რომ მიღწეული შედეგები არ დარჩეს დროებით მიღწევებად, არამედ გადაიზარდოს სტაბილურ და გამეორებად პრაქტიკაში.

ადაპტური მიდგომა მნიშვნელოვნად ზრდის სამოქმედო გეგმის მოქნილობას და ადაპტაციის შესაძლებლობას ცვალებად გარემო პირობებთან. იგი იძლევა საშუალებას დროულად მოხდეს გეგმის გადახედვა, საჭიროების შემთხვევაში პრიორიტეტების კორექტირება და რესურსების გადანაწილება. შედეგად, სამოქმედო გეგმა ყალიბდება როგორც დინამიკური მართვის ინსტრუმენტი, რომელიც არა მხოლოდ განსაზღვრავს მიზნებს, არამედ უზრუნველყოფს მათი მიღწევის რეალისტურ და მდგრად გზას.

4.4 მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმების სრულფასოვანი ინტეგრირება

სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმები თავიდანვე უნდა განიხილებოდეს როგორც გეგმის განუყოფელი და ფუნქციური კომპონენტი. ეფექტური მონიტორინგი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ანგარიშების მოთხოვნების დაკმაყოფილებით, არამედ წარმოადგენს მართვის პროცესის აქტიურ ინსტრუმენტს, რომელიც უზრუნველყოფს პროგრესის დროულ შეფასებას, პრობლემების იდენტიფიკაციას და გადაწყვეტილებების კორექტირებას.

ამ მიზნით, აუცილებელია, რომ თითოეული დაგეგმილი ღონისძიება იყოს დაკავშირებული მკაფიოდ განსაზღვრულ, გაზომვად და რეალისტურ ინდიკატორებთან. ინდიკატორები უნდა ასახავდეს როგორც შესრულების პროცესს, ისე მიღწეულ შედეგებს და იყოს ადაპტირებული შესაბამისი ღონისძიების მასშტაბსა და შინაარსთან. მათი სწორად შერჩევა მნიშვნელოვნად ამცირებს სუბიექტური შეფასებების რისკს და ქმნის ობიექტური ანალიზის საფუძველს.

მნიშვნელოვანია ასევე მონიტორინგის მონაცემთა წარმოების წყაროებისა და პერიოდულობის წინასწარ განსაზღვრა. სამოქმედო გეგმაში მკაფიოდ უნდა იყოს გაწერილი, რომელი ინსტიტუცია ან სტრუქტურული ერთეულია პასუხისმგებელი მონაცემთა შეგროვებაზე, რა სიხშირით ხდება მათი განახლება და რა ფორმატით ხდება მათი დამუშავება. ეს მიდგომა უზრუნველყოფს მონაცემთა თანმიმდევრულობასა და დროში შედარებადობას, რაც აუცილებელია პროგრესის დინამიკის შეფასებისთვის.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს მონიტორინგის შედეგების გამოყენებას მართვის პროცესში. მიღებული მონაცემები და ანალიტიკური დასკვნები უნდა იყოს ინტეგრირებული გეგმიური გადახედვებისა და შუალედური შეფასებების პროცესში, რათა შესაძლებელი გახდეს ღონისძიებების კორექტირება, პრიორიტეტების დაზუსტება და რესურსების უფრო ეფექტური გადანაწილება. მონიტორინგი ამგვარად გარდაიქმნება უწყვეტი სწავლისა და გაუმჯობესების მექანიზმად.

საერთო ჯამში, მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმების სრულფასოვანი ინტეგრირება უზრუნველყოფს სამოქმედო გეგმის განხორციელების გამჭვირვალობას, ზრდის გადაწყვეტილებების მტკიცებულებით დასაბუთებას და აძლიერებს შედეგებზე ორიენტირებულ მართვას. შედეგად, სამოქმედო გეგმა ყალიბდება როგორც დინამიური ინსტრუმენტი, რომელიც არა მხოლოდ ასახავს დაგეგმილ ქმედებებს, არამედ უზრუნველყოფს მათი ეფექტიანობისა და მდგრადობის სისტემურ კონტროლს.

4.5 ადამიანური რესურსისა და ინსტიტუციური შესაძლებლობების სისტემური გათვალისწინება

სამოქმედო გეგმის წარმატებული განხორციელება პირდაპირ არის დამოკიდებული ადამიანურ რესურსზე და იმ ინსტიტუციურ შესაძლებლობებზე, რომლებიც უზრუნველყოფენ დაგეგმილი ღონისძიებების რეალურ შესრულებას. შესაბამისად, სამოქმედო გეგმის შემუშავებისას აუცილებელია არა მხოლოდ სტრატეგიული მიზნებისა

და ღონისძიებების განსაზღვრა, არამედ არსებული ადამიანური რესურსისა და ორგანიზაციული შესაძლებლობების რეალისტური შეფასება. კადრების რაოდენობა, კვალიფიკაცია და არსებული დატვირთვა უნდა შეფასდეს კრიტიკულად, რათა თავიდან იქნეს აცილებული გადატვირთვა და შესრულების რისკები.

პირველ რიგში, რეკომენდებულია სპეციალიზებული კომპეტენციების საჭიროების წინასწარი იდენტიფიკაცია. გარემოსდაცვითი და ბიომრავალფეროვნების მიმართულებით დაგეგმილი ღონისძიებები ხშირად მოითხოვს მაღალი სპეციალიზაციის მქონე კადრებს, მათ შორის ეკოლოგიური მონიტორინგის, ეკოსისტემური შეფასებების, სივრცითი ანალიზისა და ეკონომიკური გაანგარიშებების მიმართულებით. აღნიშნული საჭიროებების დროული იდენტიფიკაცია საშუალებას იძლევა სამოქმედო გეგმა დაეფუძნოს რეალურ შესრულების პოტენციალს და არა მხოლოდ ფორმალურ მოთხოვნებს.

მნიშვნელოვანია ასევე შესაძლებლობების გაძლიერების ღონისძიებების სისტემური ჩართვა სამოქმედო გეგმაში. ტრენინგები, პრაქტიკული სამუშაო სესიები, მეთოდოლოგიური მხარდაჭერა და ცოდნის გაცვლის ფორმატები უნდა განიხილებოდეს არა როგორც დამატებითი აქტივობა, არამედ როგორც სამოქმედო გეგმის განუყოფელი ნაწილი. ასეთი მიდგომა ხელს უწყობს როგორც ინდივიდუალური უნარების განვითარებას, ისე ინსტიტუციური კომპეტენციების გაძლიერებას და ზრდის ღონისძიებების ხარისხიან შესრულებას.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ცოდნის მართვის მექანიზმების განვითარებას. პროექტებისა და პროგრამების განხორციელების პროცესში დაგროვილი ცოდნა და გამოცდილება ხშირად რჩება ცალკეული ექსპერტების დონეზე და ვერ გადაიზრდება სისტემურ პრაქტიკაში. შესაბამისად, აუცილებელია ისეთი მექანიზმების დანერგვა, რომლებიც უზრუნველყოფს ცოდნის დოკუმენტირებას, სტრუქტურირებასა და ინსტიტუციურ დონეზე გადაცემას. ეს შეიძლება მოიცავდეს შიდა სახელმძღვანელოების, სტანდარტული საოპერაციო პროცედურების, მონაცემთა ბაზებისა და გამოცდილების გაზიარების პლატფორმების განვითარებას.

აღნიშნული მიდგომა მნიშვნელოვნად ამცირებს სისტემის დამოკიდებულებას ინდივიდუალურ ექსპერტებზე და უზრუნველყოფს ინსტიტუციური მეხსიერების გაძლიერებას. შედეგად, სამოქმედო გეგმა ეყრდნობა არა დროებით რესურსებს, არამედ მდგრად შესაძლებლობებს, რაც ზრდის მისი განხორციელების ეფექტიანობას და გრძელვადიან მდგრადობას.

4.6 ფინანსური მდგრადობისა და ხარჯთაღრიცხვითი სიზუსტის უზრუნველყოფა

სამოქმედო გეგმის რეალური და წარმატებული განხორციელება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ფინანსური დაგეგმვის ხარისხზე. ფინანსური მდგრადობა და ხარჯთაღრიცხვითი სიზუსტე წარმოადგენს იმ საფუძველს, რომელიც უზრუნველყოფს დაგეგმილი ღონისძიებების დროულ შესრულებას, რესურსების მიზნობრივ გამოყენებასა

და მიღწეული შედეგების გრძელვადიან შენარჩუნებას. პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ფინანსური გაურკვევლობა ერთ-ერთ მთავარ რისკფაქტორს წარმოადგენს სამოქმედო გეგმების შესრულების პროცესში.

ამ კონტექსტში აუცილებელია, რომ სამოქმედო გეგმა ეფუძნებოდეს რეალისტურ ფინანსურ გათვლებს და მკაფიოდ ასახავდეს თითოეული ღონისძიების განხორციელებისთვის საჭირო რესურსებს. თითოეული დაგეგმილი ღონისძიება უნდა იყოს გაძლიერებული წინასწარი ხარჯთაღრიცხვით, რომელიც მოიცავს როგორც პირდაპირ, ისე საჭიროების შემთხვევაში არაპირდაპირ ხარჯებს. ასეთი მიდგომა ზრდის ბიუჯეტირების სიზუსტეს და ამცირებს დამატებითი ფინანსური კორექტირების საჭიროებას განხორციელების პროცესში.

ფინანსური მდგრადობის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია დაფინანსების პოტენციური წყაროების წინასწარი იდენტიფიკაცია და მათი ეტაპობრივი მობილიზება. სამოქმედო გეგმა უნდა აჩვენებდეს, თუ რა წყაროებიდან იგეგმება თითოეული ღონისძიების დაფინანსება და რა თანმიმდევრობით მოხდება რესურსების მოზიდვა. ეს მიდგომა ზრდის გეგმის რეალიზებადობას და ამცირებს ფინანსური შეფერხებების რისკს.

საერთო ჯამში, ფინანსური გამჭვირვალობა და ხარჯთაღრიცხვითი სიზუსტე მნიშვნელოვნად ზრდის სამოქმედო გეგმის სანდოობას როგორც გადაწყვეტილების მიმღებთა, ისე პოტენციური დამფინანსებლების თვალში. მკაფიო ფინანსური ჩარჩო ხელს უწყობს მხარდაჭერის მოზიდვას, აძლიერებს ანგარიშვალდებულებას და ქმნის მყარ საფუძველს სამოქმედო გეგმის ეფექტიანი და მდგრადი განხორციელებისთვის.

4.7 ადგილობრივი კონტექსტის გათვალისწინება და ადაპტირებადობა

სამოქმედო გეგმის ეფექტურობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად ადეკვატურად ასახავს იგი ადგილობრივ ეკოლოგიურ, სოციალურ-ეკონომიკურ და ინსტიტუციურ რეალობას. ერთიანი მიდგომის მექანიკური გამოყენება სხვადასხვა ტერიტორიისა და კონტექსტის გათვალისწინების გარეშე ხშირად ამცირებს ღონისძიებების შედეგიანობას და ზრდის განხორციელების რისკებს. შესაბამისად, სამოქმედო გეგმა უნდა იყოს მოქნილი და ადაპტირებადი, რათა უზრუნველყოფილი იყოს მისი პრაქტიკული განხორციელებადობა კონკრეტულ გარემოებებში.

პირველ რიგში, რეკომენდებულია ადგილობრივი მონაცემებისა და პირობების სისტემური გათვალისწინება ღონისძიებების დაგეგმვის პროცესში. ეს გულისხმობს ეკოსისტემების თავისებურებების, სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორებისა და ინსტიტუციური შესაძლებლობების ანალიზს კონკრეტულ ტერიტორიებზე. ადგილობრივ დონეზე არსებული ინფორმაცია იძლევა საშუალებას უკეთ იქნეს განსაზღვრული პრიორიტეტები და თავიდან იქნეს აცილებული არაეფექტური ან შეუსაბამო ჩარევები.

მნიშვნელოვანია ასევე მოქნილი ინსტრუმენტების გამოყენება, რომლებიც ადაპტირდება კონკრეტულ გარემოებებთან. ღონისძიებების დიზაინი უნდა ითვალისწინებდეს ალტერნატიულ სცენარებსა და განხორციელების სხვადასხვა ვარიანტს, რათა შესაძლებელი იყოს მათი კორექტირება ადგილობრივი პირობების ცვლილების

შემთხვევაში. მოქნილი მიდგომები ზრდის სამოქმედო გეგმის გამძლეობას და ამცირებს გაუთვალისწინებელი ფაქტორებით გამოწვეულ რისკებს.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ადგილობრივი აქტორების ჩართულობის უზრუნველყოფას. ადგილობრივი ხელისუფლების, თემების, პროფესიული ჯგუფებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების აქტიური მონაწილეობა ხელს უწყობს ღონისძიებების უკეთ გაგებას, მიღებასა და მხარდაჭერას. მათი ჩართულობა ასევე უზრუნველყოფს ადგილობრივი ცოდნისა და გამოცდილების ინტეგრირებას დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში, რაც ზრდის გადაწყვეტილებების პრაქტიკულ გამოყენებადობას.

საერთო ჯამში, ადგილობრივი კონტექსტის გათვალისწინება და ადაპტირებადობა ქმნის საფუძველს ისეთი სამოქმედო გეგმის შემუშავებისთვის, რომელიც არა მხოლოდ სტრატეგიულად სწორია, არამედ რეალისტური და განხორციელებადი კონკრეტულ ადგილობრივ პირობებში. აღნიშნული მიდგომა ზრდის ღონისძიებების ეფექტიანობას, ადგილობრივ მხარდაჭერას და მიღწეული შედეგების მდგრადობას.

4.8 უკუკავშირის, გადახედვისა და უწყვეტი გაუმჯობესების მექანიზმების ჩამოყალიბება

სამოქმედო გეგმის ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად უზრუნველყოფილია მისი რეგულარული გადახედვისა და განახლების შესაძლებლობა. დინამიკურ გარემოში, სადაც იცვლება ეკოლოგიური, სოციალურ-ეკონომიკური და ინსტიტუციური პირობები, სამოქმედო გეგმა უნდა განიხილებოდეს არა როგორც ერთჯერადად დამტკიცებული სტატიკური დოკუმენტი, არამედ როგორც ცოცხალი მართვის ინსტრუმენტი, რომელიც მუდმივად ვითარდება და ერგება რეალურ პროცესებს.

ამ მიზნით, რეკომენდებულია გეგმის რეგულარული შეფასების დროის ჩარჩოს წინასწარ განსაზღვრა. შეფასებები შეიძლება განხორციელდეს როგორც პერიოდულად (მაგალითად, ყოველწლიურად ან ორწლიან პერიოდში), ისე მნიშვნელოვანი ეტაპების დასრულების შემდეგ. ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს პროგრესის სისტემურ შეფასებას, პრობლემური საკითხების დროულ გამოვლენას და მართვის გადაწყვეტილებების ინფორმირებულ მიღებას.

მნიშვნელოვანია მიღებული გამოცდილების სისტემური ინტეგრირება სამოქმედო გეგმის განახლების პროცესში. განხორციელების ეტაპზე დაგროვილი პრაქტიკული ცოდნა, მონიტორინგის შედეგები და დაინტერესებული მხარეების უკუკავშირი უნდა იქცეს გეგმის შესაძლო კორექტირების/გაუმჯობესების საფუძველად. ეს ხელს უწყობს სწავლებაზე დაფუძნებულ მართვას და ამცირებს განმეორებითი შეცდომების რისკს.

გარდა ამისა, აუცილებელია ცვლილებების შეტანის მკაფიო პროცედურების განსაზღვრა. სამოქმედო გეგმაში უნდა იყოს გაწერილი, ვინ არის უფლებამოსილი ცვლილებების ინიცირებაზე, როგორ ხდება მათი განხილვა და დამტკიცება, და რა ფორმით აისახება

ისინი განახლებულ დოკუმენტში. პროცედურული სიცხადე ზრდის პროცესის გამჭვირვალობას და უზრუნველყოფს ყველა ჩართული მხარის ინფორმირებულობას.

საერთო ჯამში, უკუკავშირის, გადახედვისა და უწყვეტი გაუმჯობესების მექანიზმების ჩამოყალიბება უზრუნველყოფს სამოქმედო გეგმის მუდმივ შესაბამისობას რეალურ პროცესებთან, ზრდის მის მოქნილობას და აძლიერებს გრძელვადიან შედეგიანობას. ასეთი მიდგომა ქმნის მყარ საფუძველს სტრატეგიული მიზნების თანმიმდევრული და ეფექტიანი განხორციელებისთვის.

4.9 დასკვნა

პროექტის განხორციელების პროცესში დაგროვილმა გამოცდილებამ ნათლად წარმოაჩინა, რომ ეფექტური სამოქმედო გეგმა წარმოადგენს სტრატეგიულ მიზნებსა და პრაქტიკულ განხორციელებას შორის დამაკავშირებელ მთავარ ინსტრუმენტს. ასეთი გეგმა უნდა იყოს ერთდროულად სტრატეგიულად ორიენტირებული, რათა ასახავდეს გრძელვადიან ხედვასა და პრიორიტეტებს; ოპერატიულად შესრულებადი, რათა რეალურად განხორციელდეს არსებული ინსტიტუციური, ადამიანური და ფინანსური რესურსების ფარგლებში; და ინსტიტუციურად გამყარებული, რათა მიღწეული შედეგები არ დარჩეს დროებით მიღწევებად და გადაიზარდოს მდგრად პრაქტიკაში.

ზემოაღნიშნული რეკომენდაციები ქმნის თანმიმდევრულ და სისტემურ ჩარჩოს, რომლის მეშვეობით შესაძლებელია სამოქმედო გეგმის შემუშავება არა როგორც ფორმალური დოკუმენტის, არამედ როგორც დინამიური მართვის ინსტრუმენტის. სტრატეგიულ მიზნებსა და საოპერაციო ღონისძიებებს შორის მკაფიო კავშირების უზრუნველყოფა, ინტეგრირებული დაგეგმვის პრინციპის დანერგვა, რეალისტური ვადებისა და ეტაპობრივი განხორციელების გათვალისწინება, მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმების ინტეგრირება, ადამიანური და ინსტიტუციური შესაძლებლობების სისტემური გააზრება, ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფა, ადგილობრივი კონტექსტის გათვალისწინება და უწყვეტი გაუმჯობესების მექანიზმების ჩამოყალიბება ერთობლივად ქმნის მყარ საფუძველს შედეგებზე ორიენტირებული მოქმედებისთვის.

ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს, რომ სამოქმედო გეგმა არა მხოლოდ აღწერდეს დაგეგმილ ღონისძიებებს, არამედ ქმნიდეს პირობებს მათი ეფექტური განხორციელებისა და მიღწეული შედეგების შენარჩუნებისა და მდგრადობისათვის. გეგმა ხდება ადაპტირებადი, სწავლაზე დაფუძნებული და რეალურ პროცესებზე მორგებული, რაც ზრდის მისი გამოყენებადობისა და სანდოობის ხარისხს როგორც გადაწყვეტილების მიმღებთა, ისე განმახორციელებელი ინსტიტუტებისა და პარტნიორების თვალში.

საბოლოო ჯამში, პროექტის გამოცდილება მიუთითებს, რომ სწორედ ასეთი ყოვლისმომცველი და ინტეგრირებული სამოქმედო გეგმა ქმნის წინაპირობას სტრატეგიული მიზნების თანმიმდევრული განხორციელებისა და მიღწეული შედეგების მდგრადობისათვის.

პროექტის ფარგლებში განხორციელებული შეხვედრების მონაწილეთა სარეგისტრაციო ფორმები, ფოტომასალა, ოქმები და პრეზენტაციები წარმოდგენილია დანართის სახით.